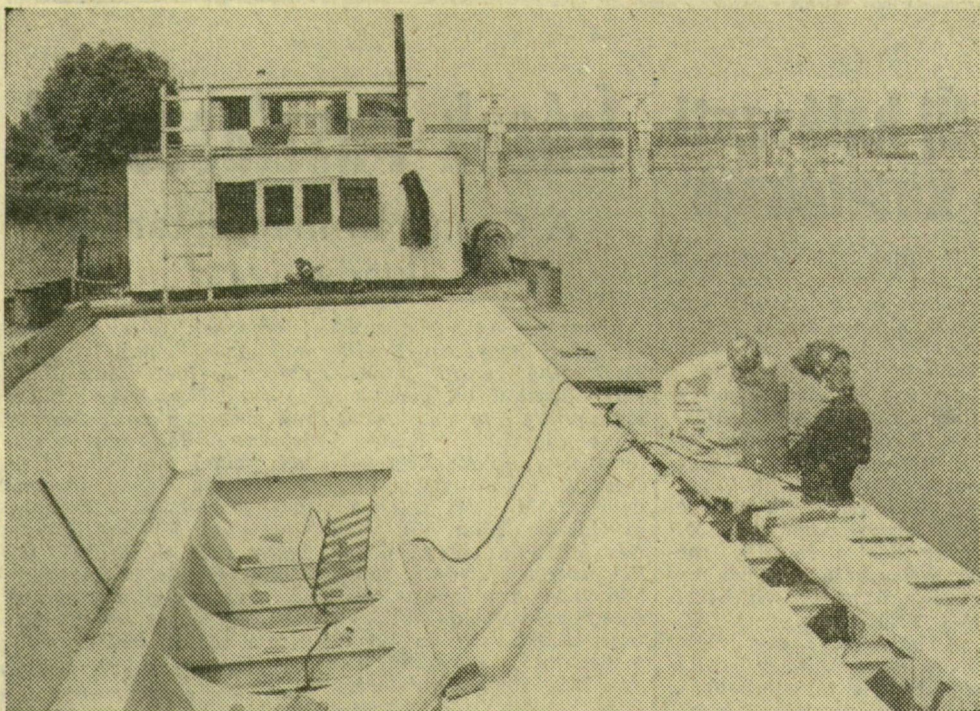

Hajók a vízlépcsőben

Uszályokat, hajógépeket, lakóhajókat is javítanak a tiszai Vízlépcső és Hajójavító Üzemben. Az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság hajóparkjának karbantartását is ott végzik. Az idén egy kétszáz és egy háromszáz tonnás uszályt újítanak fel.

Mit tud a zeolit?

Három napig tartott, s tegnap ért véget a Szegeden rendezett nemzetközi zeolit-szimposium, amelyen húsz ország mintegy kétszáz kutató és gyakorlati szakembere vett részt. A vendégek a tegnapi utolsó, szakmai előadás és az összefoglaló után sem búcsúztak: ma ugyanis Bugacra látogattak.

A zeolitok kutatásáról és gyakorlati alkalmazásukról, valamint a szegedi rendezvény tapasztalatairól kérdeztük a szimposium két résztvevőjét, dr. Habib Minacsov professzort, a Szovjet Tudományos Akadémia tagját, a Zelinszkij Szervekémi Kutatóintézet laboratóriuma vezetőjét és dr. Jule Rabót, az Amerikai Egyesült Államokban élő magyar származású professzort, az Union Carbide Corporation zeolitkutatói igazgatóját.

Rabó professzor ismertette 1980-ban a párizsi Nemzetközi Katalízis Kongresszuson a zeolitok katalízisben, tehát a kémiai folyamatok meggyorsításában való ipari alkalmazási lehetőségeit. Az ő kutatócsoportja nevéhez fűződik az alapvető munka (találmány!), amelynek nyomán kidolgozták azt az olajfinomítási eljárást, amellyel ma az USA-ban előállított benzint egyharmadát, a világ más országaival együttesen pedig napi 1 millió tonna benzint nyernek. Hét százalékkal többet, mint a korábbi eljárással. Mindez a zeolitok nélkül elképzelhetetlen lenne.

— Mit „tudnak” a zeolitok? — kérdeztük dr. Jule Rabót, akit a téma nemzetközi szaktekintélyének tartanak.

— Nézzük először is, mik azok? — válaszolt. — Több mint száz éve ismeretesek a természetben előforduló pórusos kőzetek, amelyeknek apró lyukacsai, pórusai egyenlő nagyságúak, s ezek megegyeznek bizonyos kis-molekulák méreteivel. Több tucat ilyen ásványt ismerünk. Ezek alkalmasak voltak arra, hogy felületükön gázokat kössenek meg, adszorbeáljanak, s így alkalmazták is azokat, például gáztisztításra, szétválasztásra. Az ötvenes években viszont elindult a kutatás arra vonatkozóan, hogy a természetes zeolitásványoknál nagyobb pórusméretű kristályokat állítsanak elő.

— Miért volt szükség rá? — Mert adott volt a lehetőség, hogy hasonló fel-

Tudósok nyilatkozatai

adatokra használhatók lennének a kőolaj-feldolgozásai kapcsolatban is.

— Végül is „készítettek”-e a természetesnél „többet tudó” zeolitot?

— Ha nem is volt olyan egyszerű, mint így kimon-dani; igen. Dr. R. M. Milton és dr. D. W. Breck nevéhez fűződik a felfedezésük és első előállításuk. Ez szinte forradalmi esemény volt. Azóta számos mesterséges zeolit „született”, s ma a kutatás és a gyakorlati alkalmazás is elsősorban ezek-kel foglalkozik.

— Most az iparban hol alkalmazzák a szintetikus zeolitokat?

— Két fő területen, így adszorpciós eljárásoknál, például a földgázból kiválasztják a szén-dioxidot, kénhidrogént. Ez utóbbi a környezetvédelmet is szolgálja, hisz nem kell meggyorsítani, mit jelent, ha ez az elégett földgázzal a levegőbe kerül, és végül kén-savvá alakul...

— Másik terület?

— A katalízis. Bonyolult eljárás, amelynek segítségével többek közt a gázolajból előállított benzint oktánszámát és a kitermelt mennyiségét tudjuk növelni. De ez csak egy a sokféle olajfinomítási eljárás közül, amelyben alkalmazhatjuk — nagy felületének köszönhetően.

— Az ön találmányán alapuló eljárás évente 1 milliárd dollár többletértéket „termel” az USA-ban. Mi ez a találmány?

— Az egyik, mégpedig az y-zeolit alkalmazása az olajfinomításban. Többféle eljárás — maradjunk csupán az elnevezésnél — a crack, a hidrocrack, az alkilezés és az izomerizáció, amelyben használható. Jelenleg a crack-eljárások a legelterjedtebbek.

Dr. Habib Minacsov professzor a Szovjetunióban folyó kutatásokról így nyilatkozott:

— A Szovjet Tudományos Akadémia irányításával a kaukázusi Groznijban lévő Olajipari Kutatóintézet és a Leningrádi Szilikátemiai Kutatóintézet foglalkozik a zeolitok adszorpciós és katalitikus célú felhasználásával, s ezek kutatásának irányításával.

— A kőolaj-finomításban alkalmazzák-e ezt a nagyobb hatásfokú módszert?

— Természetesen. A Dubinyin akadémikus nevéhez fűződő munka során előállítottak nálunk is a szintetikus — és a célnak megfelelő zeolitokat, s néhány éve több helyütt nagy, ipari méretekben állítunk elő katalitikus crack- és hidrocrack-eljárással benzint. A szükséglet mintegy 70 százaléka. A jövőben pedig a többi eljárást is bevezetik, így például a műanyaggyártásban hasznosítható alkilezést. Ugyanakkor viszont a szovjetunióbeli kutatások más irányba is kiterjednek. Ez az ioncserélés témaköre, amellyel újabb alkalmazási lehetőségeket kereshetünk.

— Hogyan értékelik a szegedi szimposiumot?

Dr. Habib Minacsov:

— Tízennégy tagú delegációval érkezünk, s valamennyiünk nevében mondhatom, hogy rendkívül hasznos volt, mert lehetőséget adott a tudományágak legújabb eredményeinek megismerésére, s nem utolsósorban a személyes szakmai kapcsolatok elmélyítésére. Jó volt látni, hogy sok fiatal kutató jött el. S még egy: kitűnő volt a szervezés, köszönet a szegedieknek!

Dr. Jule Rabó:

— Legfontosabb eredménynek azt tartom, hogy egyes ismeretek, nézetek tisztázódhattak. Egy példát említek: a zeolitok kristály-kémiaiájának működése és annak lefolyása a katalitikus folyamatokba... Játsszunk egy kicsit a szavakkal. Katalizátor: különféle anyagokat „hoz” össze. Ez a zeolit a kémia-ban. S az életben? Ugyanez. A szegedi zeolitszimposium a fél világ szakembereit „hozta össze”. Ehhez még egy tény: a közelmúltban a zeolitkutatásról könyvet adtak ki. A kiadó dr. J. Rabó, amerikai, a szerzők közt ott van dr. Minacsov, szovjet kutató is.

Igriczl Zsigmond

Crossbar-központok

Egy 15 ezer és egy 17 ezer vonalas crossbar tranzit telefonközpontot szállított, illetve szerelt föl a Budavox két csehszlovák városban. A telefonközpontokat néhány hét múlva adták át. A be-

Névtelen panaszok

Nem csökken a panaszok száma. Kötetnyi levelek jogsértésről, hiányosságról, a társadalmi tulajdon megkárosításáról, személyi ellentétekről, visszáesésekről, kiskirálykodásról számolnak be. A címzettek köre széles, a vállalati vezetőkől kezdve, a tanácsok, a rendőrség, ügyészség, népi ellenőrzés.

Jó, hogy az emberek érdeklődnek, nyitott szemmel járnak, nem közömbösek. De annak semmiképpen sem lehet örülni, hogy az észrevételeknek, a közérdekű bejelentéseknek még mindig nagy hányada, sokszor a fele aláírás nélkül, névtelenül érkezik a címzettekhez. Ez a rejtőzködés több okból is bosszantó. Könnyen azt lehet hinni, hogy az illető nem veszi komolyan, amit írt, különben hírt adna magáról is. Vagy: olyan munkahelyek léteznek, ahol a demokrácia annyira fejletlen, s olyan légkör uralkodik, hogy az emberek mukkanni se mernek, csak félénken, kiletűket megtagadva adnak jelzést észrevételükről.

A névtelenségnek sokszor az is következménye, hogy a vállalati igazgatók, vagy akik erre hívatottak, egy-egy üzenet, intézményen belül bepillantanak a levélbe, és hamar a papírkosárba dobják. Az ilyen mozzanatra abból is lehet következtetni, hogy növekvő panaszáradat zúdul a népi ellenőrzésre, tanácsokra, ügyészségre. Ugyanis aki egyszer papírt és tollat fogott, nem lesz rest másodsorra, harmadszorra ugyanezt tenni, ha sérelmét nem orvosolták helyben, rövid határidőn belül. Így nem ritka, hogy a különböző szervekhez érkező bejelentések tartalma egyforma. Többben úgy gondolkoznak a levélírók közül, biztos, ami biztos, és írásukat sokszorosítva adják postára, remélve, valahol úgy is elintézők. Előfordulhat tehát, hogy a különböző szervek egy időben látnak a vizsgálathoz. Nyilvánvaló, valamelyik főlélegesen dolgozik, hiszen egy is képes az ügyet tisztázni.

Hasonlít ez a kérdés a betegellátáshoz. Ha időben érkezik az orvos, nem súlyosodik a páciens állapota, nincs szövődmény. Egy gyakorlott vezető viszonylag hamar el tudja dönteni, érdemes-e foglalkozni a névtelen bejelentéssel, nem rosszindulatú rágalom-e, vagy intrika? Ugyanis a törvény rábízta a mérlegelést, nem teszi kötelezővé, hogy vizsgálja a névtelen levélíró panaszát. Csak az emberi, társadalmi, s munkahelyi ismeretekre támaszkodva tud egy igazgató, személyzeti osztályvezető határozni, indíttson-e vizsgálatot. Gyakran kényelemből, hiúságból, hogy az üzemből ilyesmi nem történhet, nem veszik figyelembe a panaszt, pedig a nagyobb visszaéléseket, hibákat idejében, azonnal ki lehetne küszöbölteni. Amikor már a felügyelet, az ellenőrző intézmény veszi kézbe a vizsgálatot, sokszor nehezebb a gyors orvoslást megtalálni. Időközben súlyosodik az eset, és a büntető eljárás következik.

A névtelenek megkönnyítenék a hivatalos vizsgáló szervek munkáját, ha anonymsi álarukat letépnék. Ha az ellenőrzést végző intézmény a bejelentővel tisztázná

tudja a körülményeket, több információt kapna, munkája is eredményesebb lenne. Előfordul, hogy egy-egy apróbb mozzanat miatt nem tudnak a vizsgálattal haladni, pedig néhány mondattal segíthet: a bejelentő, aki jól ismeri a körülményeket.

Sokan nem a rosszindulat miatt, hanem félelemből nem írják le nevüket. Mert a névtelen bejelentések közül kerül ki a legtöbb olyan ügy, amely súlyos következményekkel jár, s a bíróságon fejeződik be. A felfedezésnél, a bejelentők az eset súlyosságát nyújt, joggal tarthatnak a nevét aláírja, jogi védelmet kérhet attól a szervtől, ahová a közérdekű bejelentést elküldte. Ha észrevétele jogos, a valóságnak megfelel, és emiatt bármilyen bántódás, sérelem éri, az illetékes szervnek kötelessége vizsgálni: az elmarasztalás és a bejelentés között van-e összefüggés? Ha igen, a jogtalan eljárást, az elmarasztalást hatálytalanítják. Különben is, ha nem rágalmazásról van szó, a bejelentő nevét minden esetben titokban kell tartani.

Amikor e témát körüljártam, megkérdeztem a szegedi NEB elnökét, hány esetben kért a bejelentő — nem névtelen panaszos — védelmet. Két éve senki. Mégis sokan úgy érzik, hasznos, ha személyüket homály fedi, és a névtelen panaszok száma tovább szaporodik. A szegedi NEB tavaly megvizsgálta a névtelen bejelentések felét, és 75 százalék megalapozottnak bizonyult. A KNEB-hez most az első félévben beérkezett közérdekű bejelentések 43 százaléka névtelen volt! A figyelem egyre inkább erre a jelenségre irányul, és a kormány is azt szorgalmazza, hogy a névtelen bejelentések okainak, összefüggéseinek elemzésével, feltárással az illetékes szervek még többet foglalkozzanak.

Az igaz ügyben protestáló mellett nem kevés a notórius panaszkodók száma. Rosszindulatból, irigységből, vagy ki tudja, milyen okból küldik a fellejegyzések sorát. Hogy milyen nehéz erkölcsileg tisztára mosni az ártatlanokat, csak az tudja, akinek valamilyen ügye volt. Az ismerősök, szomszédok évekig az esetét emlegetik, olyan megjegyzéssel, nem lehet rendes ember. „Valamilyen ügye volt.”

Felelősség nélkül nincs jó közérzet, nem képzelhető el a szocialista demokrácia. Nincs szégyellni, titkolni valója és oka lenni annak, aki tisztességes szándékkal, közérdekű észrevételeivel akarja a szebbet, a jobbát.

Halász Miklós

Szövetkezeti asszonyok tapasztalatcseréje

Nők a közös gazdaságokban

A Csongrád megyei mezőgazdasági szövetkezetek szövetsége mellett működő nőbizottság igen eredményesen, aktívan dolgozik. Nem kevesebb, mint 12 ezer nő érdekét, gondját-baját képviseli, hiszen a Csongrád megyében működő mezőgazdasági szövetkezetekben ennny nő dolgozik. A nőpolitikai határozat nyomán alapvetően megváltozott a közös gazdaságokban dolgozó nők helyzete, nagyobb lett a szövetkezeti életben betöltött

szerepük, s növekedett az arányuk a közélet minden területén, fokozódott az aktivitásuk, a kezdeményező készségük.

A nők arányának alakulását a különböző szövetkezeti bizottságokban való részvételük kedvezőnek ítélték meg. Az utóbbi két esztendőben 6,2 százalékkal emelkedett a szövetkezetek testületeiben a nők aránya, ezen belül a vezetőségekben 5,6, az ellenőrző bizottságokban 8,4, a döntőbizottságokban 8, a szociális (kulturális) bizottságokban, ahol egyébként is magas volt a nők aránya, további 9,6 százalékkal növekedett. A TESZÖV mellett működő nőbizottság munkájára méltán felfigyeltek, nem véletlen, hogy tegnap, szerdán szövetkezeti asszonyok küldöttségére érkezett Veszprém megyéből, hogy tanulmányozzák a Csongrád megyei munkáját, s kicserélve a ta-

pasztalatokat, jobban szolgálják a termelőszövetkezeti mozgalmat. Tegnap délután a Tisza-szálló tükörmében került sor a munkamegebeszélésre, amelyen részt vett Kónya Sándorné, a Csongrád megyei pártbizottság képviselője.

Horváth Miklósné, a Veszprém megyei pártbizottság képviselője. Dr. Farkas Miklós, a TESZÖV titkárhelyettese ismertette a Csongrád megyei szövetkezetek, szakszövetkezetek eredményeit, részletesen szólva a szövetkezeti politikai feladatokról, nem utolsósorban a nők szerepéről.

Ma, csütörtökön reggel Eperjesen, a községi tanács-házban folytatódik a tapasztalatcseré, ahol is a TESZÖV vezetői bejárni a dolgozó nők köré, tevékenységéről, a nőpolitikai határozat végrehajtásáról, s nem utolsósorban az időskorúakról való gondoskodásról.